

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

ix. De causis ob quas excommunicatio ferenda sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

monac. & Ioan. Monac. in cap. super eo. de heret. lib. 6. & in cap. vnic. de maior. & obed. lib. 6. vbi ait Papam ita sibi respondisse. Imol. in Clem. Ne Romani, versicul. Quarto quæro. vbi etiam Cardin. in verb. ceterum, col. 3. de elect. Gemin. in c. ceteros, §. 1. dist. 21. & in c. 1. de maior. & obed. lib. 6. Roman. confi. 498. eodem privilegio gaudere debet. Quamuis igitur hi omnes in excommunicationes generaliter latis, non secus ac alij offendentes incurrant, in alias tamen duas censuras a iure, vel ab homine quocunque, etiam a Papa latis non incurrunt, nisi eorum speciatim mentio fiat. Quod intelligendum est, siue ab officio, siue a beneicio suspensio lata sit, vt in c. si compromissarius, §. Huiusmodi quoque pena, de elect. lib. 6. habetur, & glo. ibidem, in verb. de iure, & in verb. in illius beneficij, & in c. Quia periculosum, in verb. officij, de sent. excom. lib. 6. accuratius annotauit.

26 Quod autem dictum est, hominem singularem esse debere, qui excommunicari potest, ita intelligi debet, vt non quicumque homo in particulari excommunicari possit nisi etiam sit certus aliquo modo is, qui excommunicandus est; alioquin enim excommunicatio nulla & irrita erit. Sic enim Eucharistia non consecratur nisi in certa & determinata materia panis, per intentionem consecrandis determinata, cuius ratio est, quia actiones circa particularia versantur, vnde, nisi in particulari definiatur materia, nihil & quod consecrari possit. Immo sicut in omnibus sacramentis, que consistunt in vsu, quia circa subiectum sanctificandum versantur, necesse est subiectum esse certum, & definitum. Nam si quis intendat baptizare hominem, non hunc hominem, nihil facit, vt communis Theologorum opinio docet. Et sicut contractus emptio, aut venditionis non valet, vbi res que alienatur incerta est, arguitur in venditionibus, ff. de contrahend. empt. & l. 3. §. si quibus, ff. de adimen. leg. in fine dicitur, Quod si legatum fuerit factum Titio, & non appareat de quo Titio testator senserit, nulli deberet legatum, & cum ex pluribus seruis eiusdem nominis vnus liber esse iustus est, neuter liber erit, ff. de manum. test. cum ex pluribus ita etiam & excommunicationis sententia in personam incerta lata, nulla esse ferenda erit, vt glo. in c. si Sacerdos, in verb. remouere a diuinis, & ibi Panorm. num. 14. de offic. ordin. latius docent, eosq. sequitur Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 7. §. 4. numer. 2. Dixi autem personam excommunicandam certam esse debere aliquo modo, nimirum aut primo quoad nos, vt quando quis ex proprio nomine excommunicatur, dicendo, excommunico Petrum Venetum, vel ex adiectis conditionibus certo scitur, quis sit ille qui excommunicatur, vt cum dicitur, excommunico filium Petri Veneti, qui Petrus vnicum habet filium, & vnus tantum sit Petrus ex ciuitate Venetiarum, tunc enim ita certa est nobis persona, que excommunicatur, ac si nomine proprio denominatur. Aut secundo, debet persona esse certa quoad naturam, fieri enim potest, vt licet quis modo certus non sit, postea tamen certus sit, quod contingere potest tam in excommunicationibus ab homine, quam a iure latis. Cum enim excommunicationes a iure, vel ab homine generaliter ferantur contra furantes, aut aliquid aliud facientes, etsi tunc certi non sint, quinam ipsi obligandi sint, cum furtum, aut offensio nondum facta sit, postea tamen facta offensione, aut commisso furto, offendens seu furans certus redditus, & proinde in excommunicationem incidit. Et hac ratione offendens generalem sententiam excommunicationem incurrat, cum hac ratione, licet non nunquam homini offendens ignotus sit, certus tamen natura redditur, quæ certitudo sufficit, vt excommunicationem incurrat, prout Rota decis. 29. de dolo. & contumacia in nouis, declarauit, & vsu, & consuetudine quotidiana obseruari videmus.

27 Hinc sequitur, Nullam esse excommunicationem, si episcopus dicat, excommunico vnum ex illis, qui tale furtum fecerunt, si illam vnum, quisnam sit, non nominet ex proprio nomine, aut ex alijs appositis circumstantijs, ex quibus cognosci certo possit, quemnam illa sententia feriri voluit. Ita glo. in cap. si Sacerdos, in verb. remouere a diuinis, & ibi Panorm. numer. 14. de offic. ord. & Gos-

fredus ab eodem relatus, quod e ratione probatur: quia sententia hæc incerta est, & ideo rei iudicari auctoritatem non continet, vt optime glossa ratio cinatur, sicut sententia que certam quantitatem non continet, nulla est. Codic. de sentent. que sine cert. quant. leg. penult. & vltim. Adde, quod cum in hoc euentu non sit maior ratio cur hic potius, quam ille excommunicetur, aut dicendum erit, omnes illos esse excommunicatos, quod repugnat verbis, & intentioni excommunicantis; aut nullum eorum excommunicari, quod verum est. Non enim ex tali modo loquendi contate potest, hanc magis quam illam excommunicate iudicem voluisse; cum tamen vt ait Panorm. vbi supra, excommunicatio vltra excommunicantis intentionem ligare non debeat, si quidem potestas & voluntas ad executionem cuiuscunque rei concurrere debent, vt in cap. cum super, de offic. delegat. & in l. multum interet. Cui quis sibi vel alteri. Cum igitur excommunicans iste, non nisi vnum excommunicandi animum habuerit, nec vterque excommunicatus esse debet, nec alter, aut in foro exteriori, aut interiori, ex quo nescitur, de quo excommunicans senserit: Nam præsertim vt notat Panorm. in istis spiritualibus, pura, recta & certa debet esse intentio, quæ quid Marian. Socin. senior, in capit. perpendimus numer. 225. de sentent. excommunicationis dixerit in foro interiori omnes excommunicatos esse, quod falsum esse & Vgol. vbi supra testatur, & rationes allate conuincunt in vtroque foro, vt conitat. Potest autem hoc quod de excommunicatione diximus, etiam hoc exequi pro Eucharistia consignari, si quis enim haberet octo hostias præsentis, & intenderet consecrare sex tantum, non determinando illas, sed in confuso, nihil efficere probatur, quia materia illa non est certa & definita. Quamvis enim si haberet animum consecrandi omnes, licet erraret in numero, omnes essent consecrate; quia non deficit intentio, sed solum adest priuata deceptio, que non tollit intentionem debitam, que esse debet, & moraliter est circa hanc materiam præsentem, prout in re proponitur, si tamen haberet animum consecrandi sex, & non plures, nulla erit consecrata, quia incertitudo vitiat, vt constat. Non enim consecrauit omnes, quia hoc non intendit, neque has potius, quæ illas, quia non est maior ratio, & ideo nullas consecrasse dicitur, vt expresse in hoc casu docent Durandus quarto distinctione vnde decima, questione septima, numero quarto, Richardus quarto distinctione decima, articulo septimo, questione secunda, Ioan. Maior quarto distinctione vnde decima, questione secunda, Panorm. in cap. si Sacerdos, numero 15. de offic. ordin. citans etiam Calderium, Syluest. verb. Eucharistia secundo, numero octauo, Vgol. de ecclesiast. censur. Tab. prima, capitulo decimosextimo, §. quarto, numero primo, & secundo, in fine. Franciscus Suarez tertio parte, questio. septuagesimatercia, disputatione quadagesimatercia, sectione sexta, & est communis omnium Theologorum opinio. Solum ergo vera erit opinio Socini, vbi ex illis pluribus vnus tantum furtum fecit, aut alia ratione appareat, quisnam esset, quem iudex excommunicare intendebat. Cum enim in hoc casu incertitudo cesserit, quamuis nos ignoremus, & verba forme illi solum conueniant, solus ille excommunicatus erit. Et quod diximus de excommunicatione, etiam de suspensione, & interdicto dicendum est, certo enim consistere debet in quos censura feratur. Omnis igitur homo particularis, certus rationis, non princeps, mortalis, baptizatus, superiorem habens, secundum ea que superius exposta sunt, excommunicari potest.

De causis, ob quas excommunicatio ferenda sit. Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatio sine graui, & urgenti causa ferenda non est.

D 2 2 Ex-

- 2 Excommunicatio penarum omnium, quae in ecclesia sunt gravissima est.
- 3 Ecclesiae iudicium Divino iudicio conforme esse debet.
- 4 Excommunicatio a iure, vel ab homine lata, eum solum ligat, qui mortaliter peccavit.
- 5 Praeceptum sub pena maioris excommunicationis factum, rem praecipiam, vel prohibitam, peccati mortalis materiam constituit.
- 6 Fests diebus aliquid necessitate compulsus faciens, excommunicationem maiorem non incurrit, etiamsi illud facere sub pena maioris excommunicationis prohibetur.
- 7 Excommunicatio ob percussorem clericum lata, eam solum, quae mortalis est, & non venialis percussio, comprehendit.
- 8 Excommunicatio contra furtum committentes lata, eos solum ligat, qui peccatum mortale furti commiserunt.
- 9 Excommunicatio contra committentes furtum lata, an comprehendat eos, qui absque consensu inter se, sigillatim aliquid parvum furantur, quando damnus graue in toto fecerunt.
- 10 Furti exiguitas, quo sensu, & quando, furtum veniale red- dedit.
- 11 Excommunicatio in non restituentes aliena ablata, an com- prehendat eos, qui non habent unde restituant.
- 12 Excommunicatio sub hac forma lata: Qui aliquid talis de- fincti accepit, vel habet, excommunicatus sit, an eum li- get, qui quod suum erat, a defuncto iniuste detentum, accepit.
- 13 Excommunicatio in aliquem lata ob culpam, quam vel non commisit, vel committere non possit, & non obli- gat.
- 14 Excommunicatio ob peccatum mortale solum mente com- missum ferri non potest.
- 15 Heresim ob mentalem tantum excommunicatio non in- curritur.
- 16 Simoniacus pure mentalis, nec ullam penam, aut censu- ram, vel restitutionis obligationem incurrit.
- 17 Excommunicatus non est, qui voluntatem solum percus- tiendi clericum habuerit, dummodo actu non percus- siat.
- 18 Veniens animo infringendi ostia ecclesiae, sed non frangens, excommunicatus non est.
- 19 Excommunicari quis ob peccatum mortale alienum non potest.
- 20 Uxor pro peccato mariti excommunicari nequit.
- 21 Filius pro crimine patris, aut seruus pro delicto Domini sui excommunicari non potest.
- 22 Dominus, an, & quando pro peccatis suorum subditorum excommunicari valeat.
- 23 Excommunicatus si quis sub nomine dignitatis sit, succes- sor in dignitate, in eam excommunicationem, an, & quando incidere censetur.
- 24 Excommunicatio ob peccatum proprium mortale futurum ab homine ferri non potest.
- 25 Libelli infamatorij auctorem, quare Sanct. Gregor. ex- communicauerit.
- 26 Excommunicari potest quis, sub hac conditione, [Si intra certum tempus non soluat, sit excommunicatus.]
- 27 Excommunicatio proprie ob peccatum mortale proprium contumax ferri debet.
- 28 Contumax quis proprie censendus sit.
- 29 Contumax quis manifestus dicendus sit.
- 30 Contumax quis varijs modis praesumi potest.
- 31 Contumacia, ob quam quis excommunicari debet, grauis & enormis esse debet.

- 33 Concilij Tridentini locus deferenda excommunicatione se- renda, explicatur.
- 34 Excommunicatio ad finem reuelandi lata, quibus in casti- bus incuratur.
- 35 Reus, etiam sub pena excommunicationis incurrendae de- lictum suum proferre iustus, an crimen suum manifesta- re teneat.
- 36 Iustus extraiudicialiter aliquid reuelare, non nisi post sa- ctam correctionem fraternam, illud de nunciare in con- scientia obligatur.

H Actenus qui excommunicari possit explicatum est; Nunc qua de causa ferenda sit excommunicatio, ex- ponendum est. Cum vero excommunicatio tam grauis pe- na sit, merito sine causa ferre eam, praeteri non de- bent; vnde communiter DD. affirmant; excommunicatio- nem maiorem, non nisi ob peccatum mortale, quod aliter corrigi nequeat, ferri debere. Sic S. Thom. in addit. 3. par. q. 2. art. 3. Alexand. de Ales. in 4. parte Summae, quaest. 22. Ambro. primo, articulo tertio, Sanctus Bonaventura 4. distinctione 18. in vltima parte distinctionis, quaestione secunda, Richardus 4. dist. 18. art. 3. quaest. 2. Durand. 4. dist. 18. quaest. 3. num. 7. Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quaest. 1. art. 1. Gabr. 4. dist. 18. quaestio. 2. art. 3. Notab. 3. coroll. 1. & 2. Martin. Ledesin. 2. 4. quaestio. 2. art. 3. Sotus. 4. d. 2. 2. quaest. 1. art. 2. conclus. 1. Henriquez lib. 13. de excommuni- cap. 17. §. 1. Ex Canonistis & Summis, Panos. in excom- melle num. 7. de testam. & in cap. in aliquibus num. 4. de decim. Stephan. Costa in reper. cum medicinalis, nu. 217. de sentent. excommuni. lib. 6. Aegid. Bellamera. in Clem. Si vna. num. 191. de reb. eccles. non alien. Iacob. de Boluis. in cap. Romana §. contrahentes, num. 69. de foro competi- lib. 9. Sanctus Antonius 3. part. tit. 24. cap. 73. Angelica 4. verb. excommunicatio, primo numero 22. Pisanella verb. excommunicatio primo, versic. Quibus ex causis, Syluest. verb. excommuni. 1. num. 11. Tab. verb. excommuni. versic. Tertio, vtrum excommunicatio Navarin Maball. cap. 27. num. 9. & tomo. 2. conf. consil. 21. nu. 3. & consil. 2. nu. 17. & consil. 24. nu. 21. & consil. 38. num. 1. de sent. excom. Couar. in calma mater, 1. par. §. 9. in nu. 1. de sentent. excommuni. lib. 6. Vgolin. de eccles. conf. Tab. secunda, c. 27. Barthol. Med. de instruct. confess. l. 1. c. 1. §. 2. & communis D. sententia, & colligitur ex c. Episcopi, & ibi glossa in verb. minimis, & c. Nemo episcoporum, & c. Nullus, l. 1. c. 3. & idem clare docet Conc. Trid. sess. 25. c. 3. de reform. Id quod maxima prudentia Concilium statuit, & non sine ratione auctores docuerunt. Cum, n. excommuniatio penarum omnium, quae in ecclesia sunt gravissima sit, vnde docet S. August. de corrept. & gratia. c. 15. & refertur 4. q. 3. c. corripianur, & gl. ibid. & colligitur etiam ex c. Sa. r. de sent. excom. & c. q. non ab homine, de iudic. & latius tradit Panan. c. cum sit generale num. 9. de foro competi. & in vltim. inter, num. 10. de restit. spoliar. & in c. postulasti, num. 5. de iudic. & S. Tho. in addit. 3. par. q. 21. art. 3. pena auctoris delicto pro- portionata esse debet, arg. c. 2. de ijs que sunt a malo, par. Capit. in fine, dubium non est, tantam penam non nisi pro peccato mortali infligi debere. His ad id potest de alia rō non minus efficax, quam assert S. Thom. in quaest. 2. art. 3. vbi supra, quia per excommunicationem ecclesiasticus iudex excludit quodammodo excommuni- catos a regno Dei, dum eos ecclesiasticis subsidijs, quae Dei amicis impediuntur, & quibus ad regnum reditur, priuatur; vnde cum excludi non debeat nisi indignus; nec indignus quispiam redditur nisi per peccatum mortale amiserit chari- tatem, quae est via ducens ad regnum; consequenter nul- lus excoicari debet, nisi pro peccato mortali; Immo vero, id ipsum docent Patres ex illo Matth. 18. vbi de excommuni- catione agens Christus, inter alia sic loquitur: Non est voluntas Patris ut pereat vnus de pusillis istis. Et iterum: Si te audierit, tuoratus es fratrem tuum. Et paulo post, Si tibi sicut sibi vnus & publicanus. Haec enim omnia pecca- tum mortale in fratre excommunicando arguunt; alio- quin enim, non sicut ethnicus habendus esset; sed neq. sta- ctati poterat frater, nisi prius peccato mortali petisset. Vn- de nec

De nec Paulus 1. Corinth. 5. excommunicationis. censurā, nisi cōtra incestuosum; aut cōtra blasphemos. 1. Tim. 1. vel contra hereticos Tit. 1. qui omnes grauiter peccauerant, pronunciasse legitur. Hoc ipsum testatur S. Aug. de fide & oper. c. 29. dicens: *Nisi essent grauius delicta, ut etiam excommunicatione plectenda sint, non diceret Apostolus 1. Cor. 2. Congregatis vobis, & meo spiritu. &c.* Idem S. Leo huius nominis primus in epist. aliis. ad episcopos per Viennensem prouinciam constitutos affirmat, his verbis: *Nulli Christianorum facile communicatio denegetur, nec ad indignantis hoc fiat Sacerdotis arbitrium, quod in magni reatus ultionem inuitus, & dolens quodammodo debet esse animus vindicantis.* Hæc & alia ad hanc rem inibi Leo Summus ecclesie idemque sanctissimus pastor, et ante istos eadem docuit Cyrill. Alex. lib. 6. c. 20. in Ioan. vbi ait: *Magnam reuerentiam apud Iudæos opprobrium ducebatur, si quem de Synagoga eiecissent, sicut enim nunc homicidæ, vel adulteri, vel ceteri capitalibus criminibus rei, ab ecclesia pelluntur, ita tunc confessores Christi à Synagoga Iudæorum eliminabantur.* Hæc ille, alludens ad verba Christi Ioan. 16. quibus Apostolos censura hæc à Iudæis, tanquam peccatores grauissimos, afficiendos fore prædixit dicens: *Absque Synagoga facient vos.* Denique vt recte tradunt S. Tho. in addit. 3. p. q. 21. artic. 2. Alex. de Ales. 4. par. quæst. 21. memb. 1. arti. 1. ad secundum, & Gabr. 4. distinct. 18. quæstio. 2. artic. 1. coroll. 2. iudicium ecclesie confirmari esse debet iudicio Dei; Nullus igitur præsciendendus est ab ecclesia, a communione, & corpore ecclesie, quæ est corpus Christi, nisi quem Deus præscindit; Deus autem nullam præscindit, nisi propter peccatum mortale, & proinde non nisi ob culpam mortalem ecclesia quemquam excommunicare debet. Ex qua doctrina priusquam vltius procedamus, multa scitu iucunda, & necessaria colligi possunt.

Primo, Quotiescunque excommunicatio fertur ab homine, vel à iure, nullum afficit qui non peccauit mortaliter transgrediendo legem, vel iudicis præceptum ita Palud. 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. conclus. 2. Ad. in 4. tract. de Clauibus. q. 3. versic. fortasse obijcies. Gabr. 4. distinct. 18. quæst. 2. art. 1. coroll. 2. Tab. verb. excom. 1. versic. Tertio, vt rum. Sotus 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. conclus. 1. Martin. Lede. sm. 2. 4. quæst. 23. art. 3. Nauat. in Man. cap. 27. nu. 9. vbi ait esse regulam consolationis plenissimam Cotiar. in cap. alma mater. §. 9. num. 2. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 2. cap. 27. num. 2. Ex quo Paludan. hoc notabile dictum elicit, dicens, Cum sententia iuris non sit iniusta, potest homo ita formare conscientiam suam, quod vbi non peccat mortaliter, nunquam incurrit sententiam iuris, quia iniuria dicitur esse omne quod non iure fit. Non debet autem, vnde iura nascuntur, inde nasci iniuria: occasio, l. meminerint. C. vnde vi. Vnde cum sit iniuriosa excommunicatio, quæ fertur non pro mortali non est sententia iuris, vbi non est mortale, & idem de constitutione quacunque Papali, Episcopali, vel Statuto nam etiam iusta non fuerint carent vi legis, & sic non stringunt seu ligant hominem. Vnde Augustin. libro primo de lib. arbit. cap. 9. Quæ iusta non fuerit, non erit lex, & idem patet per Isidor. vt habetur distinctio 4. c. Erit autem lex. Qui igitur certus esset se esse innocẽtem, aut non peccasse mortaliter cōtra obedientiam legis, aut iudicis, aut ex falsa causa excommunicari, certus esse potest non ligari excommunicatione iuris aut hominis, & proinde nullam incurrisse excommunicationem apud Deum, nec vt ait Sotus vbi supra, versicui. Secundum corollarium. priuatum esse suffragijs ecclesie, licet quandoque propter presumpam inobedientiam falsam, iudex eum ab externo fidelium catu atcere poterit.

Secundo, Quando aliquid à lege, vel ab homine sub pena excoicationis maioris præcipitur, vt verbi gratia si quis fecerit hoc, vel illud excoicabitur eto, quod ante illud præceptum, illud facere non esset peccatum mortale, quod ita præcipitur, vel prohibetur sub pena excommunicationis, ipso facto materia peccati mortalis constituitur, presumitur. n. tunc intentionem legislatoris fuisse obligare transgressorem ad culpam mortalem; postquam comminatur penam quæ non potest ferri nisi pro peccato mortali. Sic Sotus, Ledes. Couar. vbi sup. Ratio est: quia virtualiter con-

tinet in se præceptum hæc forma, fac, aut non facias hoc, sub pena excommunicationis. Cum enim prelati ecclesiastici sint iudices in spiritualibus, eo ipso quod sub tali pena præcipiunt, continent illud vt præcipiam virtutem, cuius ommissio, vel commissio sit mortalis. Recte tamen ad dit Cou. quod quamuis ex pena excommunicationis apponita communiter colligatur intentionem legislatoris esse obligare ad peccatum mortale, quoties tamen propter aliquam circumstantiam aut qualitatem actus cōfiterit, eul patam transgressionis alioquin mortalem, venialem esse tūc dicendum est, non esse locum excommunicationi. Canonis, nec iudicis. id quod etiam notat Henriquez lib. 13. de excom. c. 17. §. 1. Litera E in annot. Vnde si feratur edictū sub pena excommunicationis, vt ciues adeant concionem de fide, aut ad processionem vadant pro sospitate Reip. excusaretur qui maneret domi vt illam custodiat, vt colligi potest ex ijs quæ tradit Syluest. verb. excomm. 2. cal. 12. num. 23. & verb. pena. §. 18.

Tertio inferitur, Quod qui in festis diebus necessitate compulsi operatur, in excommunicationem maiore non incidit, etiam si sub pena excoicationis a iudice, vel à iure & statuto prohibitum esset illis diebus operari. Sylu. verb. Dominica. q. 7. & verb. excom. 2. nu. 10. versic. Nonū. Rosella, verb. Feria. §. 27. Nau. in Man. c. 13. num. 15. Vgol. d. c. 27. nu. 2. Ratio est: quia præceptum iudicis iuridice interpretandum est, nempe, quod nemo efficiat opus, nisi lege concessum, at cuiuslibet conceditur opus vitæ necessarium, arg. d. discipulos, de consecrat. d. 5. Et si in excommunicatione iuberetur, quod neque necessitatis causa, neque pietatis laboraretur, contineret errorem intolerabilem cōtra legem c. fin. & ibi glossa in verb. pietas & in verb. necessitas, de ferijs, & consequenter esset irrita talis sententia arg. ca. 1. de re iudic. & c. per tuas, de sent. excom.

Quarto inferitur, Quod licet relictum sit iudicis arbitrio definire, quæ sit percussio leuis clericis, à qua episcopus absolueret potest ab excoicatione lata, in c. si quis suadente diabolo, 7. q. 4. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 1. §. 3. Sylu. ver. abso lutio 4. post gloss. in c. cum illorum in verb. Mutilationem de sent. excom. & DD. in ca. peruenit. tit. eod. & ibi Pan. n. 3. Alex. li. 2. cons. 112. Io. de Anan. cons. 44. Nunquā tamen percussor clericis, etiam animū vlciscendi & iniuriam inferendi habens, ea iuris excoicatione afficitur, si percussio adeo leuis sit, vt culpa tantum venialis fuerit, non mortalis ex Nau. in c. inter verba. 11. q. 3. col. 139. Couar. in d. §. 9. nu. 2. & colligitur ex ijs, quæ tradit S. Tho. 2. 2. q. 88. art. 5. Cou. d. §. 9. nu. 2. & l. 1. var. resol. 1. Mart. Ledes. 2. 4. q. 23. art. 3. vbi expressè dicit, Iudicem cum clerico, si eum percussit, non erit excoicatus, si illa percussio non erat peccatum mortale, qui id probat, quia dicitur, si quis suadente diabolo, idem tenent Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 2. versic. iam verò diximus, Henriq. li. 1. c. 17. §. 2. Vgol. Tab. 2. c. 27. nu. 2. ex quibus Sotus & Henriq. docent, clericos pueros totumque corrumpentes in ecclesia, etiam si se pugno percusserint mutuo, & sanguinem è natribus emiserint, vel etiam ex capite in parua copia, excommunicationem non incurrere.

Quinto inferitur, quid dicendum sit circa excoicationes generales circa res temporales, nimirum contra eos qui fuerant fructus, vvas, pira, & huiusmodi, si. n. nocetum sit peccatum mortale ex se, tunc ille nocens excommunicari potest, si non res leuis sit, non erit excoicatus. Possit verò factum aliqui esse veniale solum, quando, sicut in re leui, docent S. Tho. 2. 2. q. 59. art. 4. ad 2. & ibi Caiet. & q. 66. art. 6. ad 3. Pro re ergo leui excoicatio non fertur, quia non est credendum, quod prelati intendat excoicare, nisi quando est peccatum mortale. Vnde prelati qui pro leuibis causis excoicationes fulminant, peccant mortaliter, secundum Ledes. 2. 4. q. 23. art. 3. tenebit tamen excoicatio, si factum vt diximus, ad peccatum mortale perueniat, ex Cou. Henriq. Vgol. Ledes. & alijs vbi sup. vbi Henriq. ait, quod iudex in re leui non intendit obligare, sed ita loquitur ad terrorem, & citat Victoriam. §. 5. de exc. qui similiter dicit quod si iudex pro leuissimo futo excommunicat, non intendit obligare, sicut neque excoicare censetur eum, qui furatus est rem notabilem, & magnam partem furti iam restituit, pro quo fertur excoicatio, omisso semiargenteo.

⁹ *Ceterum*, difficultas esse potest, An quando multi absque consensu inter se, nec in crimine confortes, acceperint sigillatim paucos de vinea racemos, vt v.g. vnus acceperit tres, aut quatuor racemos, & alius totidem, atque ita totam vineam quasi deuasta uerint, & graue damnum in toto fecerint, quamuis singuli non nisi furtum veniale commiserint; si feratur excommunicatio nisi restituant, sententia teneat, ita vt non restituendo excommunicationem incurrant, maxime cum in hoc euentu nullus eorum mortaliter peccauerit, furando tres aut quatuor racemos. Hæc questio ad materiam restitutionis spectat, ibique à nobis latius tractanda erit; Interim quantum ad præsentis difficultatis solutionem spectat, quidam distinguendo dicunt, quod si se inuicem inuenerint, vel induxerint, tunc sub pena excommunicationis restituere tenentur, & hoc certum est. Sic etiam si quilibet furando videbat alios multos singulas uas accipere, & sit magnum damnum secuturum, tenentur similiter tunc singuli singulas uas secundum valorem earum, quas acceperunt, restituere sub pena excommunicationis. Si verò nullus alium induxit, vel inuuit, vel vidit alios furari, in hoc casu dicunt non esse obligationem restituendi sub pena peccati mortalis, vel excommunicationis. Sic Mart. Nau. in Man. c. 17. num. 130. ubi docet in hoc casu nullum peccasse mortaliter, nec teneri ad restitutionem, eo quod nullus eorum damnum notabile facit, nec est causa, quo fieret nec in id consentit, & idem Nau. in eod. cap. 17. numero quarto, versicul. Quarto quod excommunicatio ait, quod excommunicatio generalis contra eos lata, qui furantur aut malè ablatum non restituunt, solum comprehendit auferentes, aut retinentes tantam quantitatem, quanta satis est ad peccandum mortaliter. Eandem sententiam amplectatur Petrus Navarra lib. 3. de rest. c. 1. dub. 8. num. 61. quamuis etiam contrariam non improbabilem putet, maxime si excommunicatio diceret, ferri in eos qui modica etiam acciperent. Alij tamen vt Sor. lib. 4. de iustit. q. 7. art. 3. circa medium. & 4. d. 22. q. 1. art. 1. §. arguitur. Cordub. tract. de casib. conscientie, q. 70. Lud. Lopez. 1. p. instruct. conscientie ca. 93. Michael Salon. in 2. 2. S. Th. q. 61. ar. 7. controuersia 1. §. de partici parte. Henriquez lib. 1. 3. de excom. c. 17. §. 4. & fauet Ioan. Medin. C. de restit. q. 10. versic. occurrit hic casus in resp. ad primum, docent quod si tales vineæ deuastatores sciuerint de damno ab alijs illato, etsi perrexerint seorsum omnes tamen peccatum mortaliter illo modo scienter vineam spoliantes etiam si vnusquisque non nisi grana pauca acceperit, & tenentur omnes a se accepta restituere, vnusquisque pro eo quod accepit, idque sub pena mortalis; quod patet quia omnes etsi sigillatim minima surripuerint, peccarent tamen mortaliter cooperando scienter ad damnum illatum proximo. ¶ Quod autè dici solet, quod exiguitas furti reddit ipsum veniale, hoc intelligitur esse verum, quando non ita notabiliter danificaretur proximus. Si verò vnusquisque euanium seorsim nesciuit, nec scire debuit, quia non erat verisimile quod alij similia modica furti perpetrarent, tunc licet non peccarent mortaliter quilibet surripiendo pusillum fructus, aut non restituendo, habita tamen notitia damni illati tenebitur vnusquisque quantum accepit, in se, vel in æquiualeuti restituere, vt dominus reddatur illegitimus. Quamuis n. vnusquisque seorsim, si nullus aliorum quid accepisset, non teneretur ad restitutionem, quia esset leuissimum damnum: at cum tot accipientibus maximum damnum illatum sit, ratione magnitudinis, damnum est reficiendum, & cum id fieri nequeat nisi vnoquoque suam partem restituente. ideo vnusquisque tunc tenetur in conscientia restituere, & ita excommunicatio iusta erit pro graui damno illato proximo, & obligat non restituentes partem suam. Quia licet priuata vnus cuiusque acceptio fuerit in se venialis, damnum tamen ab istis omnibus simul sumptis illatum, est graue, & in conscientia reficiendum, vnoquoque suam partem restituente, & non restituente in tali casu est mortale; quia censura ista iusta est respectu totius damni, & fertur pro peccato mortali non restaurandi graue damnum proximi; potest enim ferri non solum pro peccato mortali, verum etiam pro graui damno reficiendo, tenebitur ergo vnusquisque horum sub pecca-

to mortali, & sub pena excommunicationis id, quod abstulit, restituere nisi tam paruum sit, vt pro nihilo reputetur, aut suam partem prius restituisset, tunc enim non incurreret excommunicationem, & hæc satis sunt de hac difficultate, plura enim in materia de restitutione dicemus.

¹¹ *Sexto* inferitur, Quid dicendum sit quando excommunicatio fertur in eos qui aliena surripuerint, nisi restituant, & tempore quo excommunicatio lata est, non habent unde soluant; tales enim si non restituant, modo vt diximus excommunicationis latæ tempore soluendo non sint; excommunicationem non incurunt, ita Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. versic. Secundo si feratur. Rõ est: quia in re, in qua homo obedire non potest non peccat nemo enim ad impossibile obligatur. Vnde addit Sotus, quod si talis sit occultus, absque scrupulo interesse potest diuinis: Monet autem si tempore excommunicationis latæ soluere potest partem, non autem totum, vt soluat partem quam reddere potest etiam cum detrimento sui status, non enim licet status suum seruare cum notabili damno proximi iniuste illi factò. Si verò tempore excommunicationis latæ habeat unde soluat tunc non soluendo excommunicationem incurrit, adeo, vt licet postea in egestatem incidere, non liberetur à priori excommunicatione incurfa. Ita Sotus ubi supra, quem etiam sequitur Vgol. de eccles. censur. Tab. 2. c. 27. num. 2. Immo verò, licet tempore excommunicationis non erat soluendo, si tamen potens erit postea restituere, ad id tenetur sub pena excommunicationis latæ, quæ semper durat.

¹² *Septimo* inferitur, Quod sentiendum sit quando fertur excommunicatio in communi, nimirum sub hac, vel simili forma. Quicumque habet aliquid huius, vel illius defuncti, vel accepit, sit excommunicatus; si ille qui accepit aliquid illius defuncti, quia erat suum, quod defunctus iniuste detinebat, vel aliud quod tantundem valebat; vel accepit decem aureos quos defunctus ei debebat, nec aliter recuperare poterat rem suam nisi clam surripiendo ab illo, nec in conscientia reddere tenetur, nec in conscientia excommunicatur, quia iure habet, quod erat suum, nec iudex intendit ligare eum in hoc casu, immo nec potest: secus autem si accepit iniuste, & res sit materia peccati mortalis, tunc enim ratione talis iniurie notabilis, excommunicationem incurrit: vt colligitur ex Soto ubi supra, art. 2. versic. Tertio potest. & Ledes. 2. 4. q. 23. art. 3. Nau. to. 1. consil. conf. 3. nu. 6. de censib. & c. inter verba. 1. 1. q. 3. conclus. 6. coroll. 65.

¹³ *Octauo* inferitur, Quod si aliquis excommunicatur ex aliqua culpa quam non commisit, vel committere potest, verbi gratia accusatur infans de adulterio, vel eunuchus, hoc est, carens genitalibus, qui dicatur impregnasse feminam, & ob id excommunicatur, si notorium sit ita esse, non est excommunicatus ita Archid. & Io. Andr. in c. Romana. §. in vniuersitatem & ibi Stephan. Costa numer. 8. & 9. de sentent. excom. lib. 6. & Syluest. verb. excom. 2. nu. 22. versic. vndecimum, & ratio esse potest: quia talis non commisit, aut committere potuit culpam mortalem, ob quam excommunicatio lata fuit, quamuis si non sit notorium talem huiusmodi peccatum committere non potuisse deferre debeat sententiæ in foro exteriori vt euitetur scandalum. Immo addit Costa ubi supra. Lapu dicere, quod si impubes, vel genitalibus carens accusaretur de adulterio, & accusatus confiteatur se illud commississe, huiusmodi confessio non tenet, ex quo illud committere non potuit, quod facit ad notata per glos. magnam, & ibi Bald. in l. vnica, C. de confess. Adhuc tamen præfati Doctores, quod ubi hæc tria non concurrerent, licet concurrerent duo, quod ipse non commiserit, nec committere potuit, & tamen hoc non sit notorium tunc licet sententia hac iniusta sit, valida tamen erit, ita, vt eam in foro exteriori seruari teneatur. Si notorium sit talem non potuisse factum committere, ob quod fertur excommunicatio, talis notorietas (vt ita loquar) potest illi à crimine eximere & declarare sententiam fuisse nullam arg. c. inter ceteras, de sent. & re iud. & Pan. ibi. nu. 9. & 10. & citat gl. in Clem. pastoralis §. Pisana. quia sicut notorius de factis in iudice reddit sententiam nullam etiam si aliter non exprimitur, arg. c. ad probandum, de sen. & re iudic. & notorietas re ipsa fortificet sententiam, vt non admittatur appellatio, cum sit

Ro.

Romana de appell. ita notorietas iniustitiae re ipsa sine alia expressione debet reddere sententiam nullam, maxime cum notorietas facti plus operetur, quam notorietas iuris & facti e. cum ad quorundam, de excess. p. g. l. at. vt Panorm. vbi supra notat. Sed de his alibi latius. Interim satis fit, quod excommunicatio non nisi ob mortale peccatum ferri debeat.

Quamuis ob peccatum mortale excommunicatio maior ferri possit; non tamen ob quodcumque mortale ferri posse censendum erit, siue a iure, siue ab homine. Vt autem clarius explicetur, quando, & ob quod peccatum mortale ferri possit excommunicatio, sequentes propositiones addere placuit.

14 *Prima propositio.* Ob solum peccatum mente conceptum, & non exterius verbo aut signo aliquo expressum, excommunicatio non incurritur; cum enim ecclesia visibilis sit, & excommunicatio ad forum exterius ecclesiasticum spectet: sicut non iudicat de internis, ita neque excommunicare censetur ob solum actum interiore mortalem: de ijs enim solum iudicare potest, quae cognoscere valet: interna autem, & per se occulta, quae aliter quam per cogitantis reuelationem cognosci non possunt, vt sunt illa, quae sola mente perpetrantur, punire nequit, cum huiusmodi humana iurisdictioni & potestati non subsint, donec vel per actus, exteriores, quorum sunt causa, manifestentur, vel per omissionem rei notae, vt misse praecipit, exprimantur vt communis Theologorum habet opinio, quae colligitur ex S. Thom. 1. 2. quaest. 91. art. 4. ratione 3. Durand. 4. dist. 17. q. 8. num. 8. & q. 14. num. 6. Palud. 4. dist. 13. quaest. 3. art. 1. concl. 8. & dist. 17. quaest. 2. art. 5. Caser. 2. 2. quaest. 11. art. 3. & in Sum. verb. haeresis. Maior. 3. di. 25. quaest. 3. Iac. Alma in tract. de potest. eccles. ca. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 4. Ioan. Dried. tract. de Libert. Christ. lib. 3. pag. 60. in fine primae partis capituli tertij. Alph. a Castro lib. 2. de iusta haeret. puni. cap. 18. & lib. 5. de potest. leg. p. n. l. c. vlt. concl. 1. Syluest. verb. excommun. 7. num. 4. Sot. 4. dist. 22. quaest. 2. art. 2. conclus. 1. vers. Hoc autem supposito, & quaest. 2. art. 2. conclus. 5. vers. primus eius casus. Naua. in Man. cap. 27. num. 56. & de p. n. l. dist. 1. c. cognitionis p. n. l. & in ca. Nouit. de iudic. Notab. 3. num. 142. Coua. in reg. peccatum 2. par. in princip. nu. 7. & alijs. Et ratio est; quia solus Deus cordis scrutator est, & hanc sibi potestatem reseruaui, vt talia delicta puniat. Vnde nec homo nec lex vlla humana de eis iudicare valet, aut ea punire, cum ea cognoscere non possit. Hinc inferitur.

15 *Primo*, non esse excommunicatum, qui haeresim mentalem solum commiserit. Etsi enim haeresis per actum mentis contrahatur, eo quod in mente est veritas ac consequenter haeresis; ecclesia tamen nullum huiusmodi actum excommunicare intendit, cum in eius cognitionem ecclesia venire non possit. Quod verum esse intelligi debet, quando nullo signo exteriori eam expresserit; si enim aut scripto, aut verbo, aut alio signo eam expresserit, licet a nullo videatur, aut audiatur, excommunicationem Bullae Censurae contra haereticos latam incurrit; Quia sufficit, quod natura sua sit probabilis licet contingat probari non posse, ad hoc, vt includatur sub potestate & iurisdictione humana, & p. n. l. eius. Vnde, vt recte monet Naua. in d. c. cogitationis confessarij audientes confessiones eorum qui vacillant in fide, interrogare debent eos, an etiam solo ore saltem protulerint haeresim suam, aut alio signo eam manifestauerint, quando in ea erant, vt sic sciant an inciderint in censuras praefatae Bullae Censurae, & aliorum Canonum contra haereticos latas.

16 *Secundo*, Nec Simoniacus pure mentalis vllam censuram, aut p. n. l. aut obligationem restitutionis incurrit; hinc glos. in c. Qui studet. 1. quaest. 1. in verb. a communione. ait Simoniacum sola voluntate non esse excommunicatum, & Naua. in Man. cap. 23. nu. 111. & tom. 1. conf. conc. 1. num. 3. de censib. & tom. 2. conf. 53. de Simonia. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 9. §. 12. num. 5. & colligitur ex c. fin. de Simonia.

17 *Tertio*, Nec voluntatem habens ferendi clericum, excommunicatus est, nisi actu feriat. ex glos. & communi, in c. si quis pulsatus, de p. n. l. dist. 1. Immo nec qui clericum

percutere conatur, in excommunicationem incidit, quamuis faciat, quantum velit, modo eum non percutiat. ex glos. in c. in audientia. & c. si vero 2. de sent. excomm. Hostiens. in Summa. num. 9. vers. In primis ego quero, de sent. exco. Neque etiam excommunicatus est, qui solo animo ratam habuit clerici percussorem ab alio suo nomine factam, dummodo nullum signum exterius dederit, quod eam ratam habuerit, arg. c. cum quis, de sentent. excomm. lib. 6. & ibi glos.

18 *Quarto*, Qui venit animo infringendi ostia ecclesiae, & non frangit, eo quod forte alius ea frangerit, non incurrit in excommunicationem c. conquestus, de sent. excomm. vt docet Card. in Clem. 1. quaest. 3. de p. n. l. & cum sequitur Naua. in cap. si quis non dicam de p. n. l. dist. 1. Sicut nec attentans hominem occidere si non occidit, aut mutilat eum, irregularis erit ex glos. & communi, in c. si aliquis, de homicid. Quorum omnium haec sola ratio est: quod ecclesia de actibus internis iudicare non possit, nec eos punire, cum eos cognoscere nequeat.

19 *Secunda propositio.* Ob peccatum mortale alienum, quis excommunicari non valet: Quamuis enim vnus pro alio pena corporea affici possit, vt ex Sacris literis constat Gen. 19. vbi paruuli Sodomitarum parentum, qui beneficio aetatis paterna flagitia nesciebant, celesti igne consumpti sunt & pro peccato Amalechitarum & eorum paruuli, & bruta a Dominio interimi iubentur, 1. Reg. 15. & alij passim, vt latius tradit Gratianus in Summa, 24. quaest. 3. & in cap. ecclesia, sicutem peccato, 1. quaest. 4. & hoc ad maiorem aliorum; pena tamen spirituali, quae animam respicit, qualis excommunicatio maior est, vnus pro altero puniri non potest, vt expresse habetur 24. quaest. 3. cap. si habes, ex S. Augustino Epist. 57. qua ratione in c. Romana. §. in vniuersitatem, de sent. excomm. lib. 6. dicitur, sententiam excommunicationis ferri non posse in vniuersitatem, quia scilicet sic innocentes ob aliorum culpam excommunicantur, quod fieri non debet. Quam veritatem confirmant Glos. in Summa 1. quaest. 4. & in Summa 24. quaest. 3. Panorm. in c. Quasiuit. num. 4. & 9. de ijs, quae sunt ra. maiori par. Capit. Rich. 4. d. 18. art. 3. quaest. 3. & 4. Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 2. conclus. 5. corol. 5. Sotus 4. d. 22. quaest. 3. art. 4. vers. Tertium discrimen. Coua. in calma mater, 1. par. §. 9. nu. 3. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 17. §. 8. num. 1. Ratio huius est: quia iurisdictioni, & potestati excommunicandi, tantum se extendit ad mortale peccatum tanquam ad obiectum, pro quo fertur, vt superius dictum est. Sed nullus propter crimen alterius incidit in mortale, cum omne peccatum propria voluntate, non aliena committatur secundum August. lib. de vera relig. cap. 14. Hinc sequitur.

20 *Primo*, quod vxor pro crimine mariti excommunicari non possit: Cum enim peccatum mariti non sit peccatum vxoris non est excommunicanda vxor pro peccato mariti nisi esset particeps criminis; quamuis tunc non excommunicanda est pro mariti peccato, sed pro suo. Vnde in casu quo vir in hypothecam dedit terram, & insuper debitis obligatus absentat se de terra: & assignata sit vxori aliqua portio terrae pro suo victu, & consuetudo sit, quod vxor a creditoribus mariti conueniri possit, & nisi satisfaciat pro posse, excommunicatur, si vxor moxta satisfacere recusat, excommunicatur etur pro peccato proprio.

21 *Secundo*, Nec filius pro crimine patris, nec seruus pro peccato Domini excommunicandus est, ne haeres ob delictum defuncti, 24. quaest. 3. nec familia pro domini contumacia hac censura coerceri potest, 24. quaest. 3. cap. si habes, §. vt ergo, vbi dicitur, quod illicite excommunicatur quis pro peccato alterius, neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato vnus in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis, & gl. in Summa. 24. q. 3. in vers. Quod autem. Felin. in c. cum sit Romana. num. 26. vers. 1. de appellat. vbi ait haeredem excommunicati, de quo excommunicando ob eandem causam agitur, debere iterum moneri. Quamuis enim haeres eadem persona cum eo esse dicatur, cuius est haeres ex glos. in c. is qui in ius, de reg. iur. lib. 6. in fine, id tamen intelligitur, quantum ad hereditatem defuncti pertinet, non autem quoad penam animae,

- ma, aut corporis ipsius defunctis, ex eadem glo. in ca. non debet. de reg. iur. lib. 6.
- 22 *Tertio*, Nec Dominus pro peccatis suorū subditorū excommunicari potest: nisi committendo, vel omitendo sit particeps peccati populi. Si enim princeps notabiliter negligens & remissus fuerit in regimine populi sui, ita, ut propter eius negligentiam seu remissionem populus labatur in publica crimina, & maximè contra ecclesiam; si sufficienter admonitus negligentiam suam emendare nō curauerit iuste quidem tunc excommunicari potest; Sed tūc non pro subditorū peccato, sed pro suo proprio excommunicari potest, ex Rich. 4. d. 18. art. 3. quest. 4. Vnde Hely pro peccato proprio punitus fuit, quia filios suos modo debito non correxit, 1. Reg. 2. Sicut etiam excommunicari quis potest propter participationem cum excommunicato in crimine, vel in actibus prohibitis, si participatio peccat; & tunc pro suo, non alieno peccato excommunicatur.
- 23 *Quarto*, Si quis dignitatis nomine excommunicetur, successor in dignitate in excommunicationem eius, cui succedit, non incurrit. Vnde excommunicato episcopo moriente, successor episcopus eadem, excommunicatione non ligatur, arg. c. aduersus, in fine, de immunit. eccl. vbi successores magistratus laici, qui in excommunicationem incidit, eo quod clericos census soluere coegit, non nisi facta monitione, & post mensem in contumacia simili qua præcessor erat, perseverans, & non satisfaciens, in excommunicationem incidisse dicitur, vbi pro sua tunc contumacia, non pro alterius delicto, excommunicationem incurrit, & hoc colligitur ex cap. 1. & glo. ibi, in verb. ipsius, de offic. Vic. lib. 6. vbi dicitur, quod excommunicato Vicario, qui ei succedit, excommunicatione sui antecessoris non obligatur, & Panorm. in c. aduersus, num. 10. de immunit. eccl. vbi pro regula tradit, quod censura lata in aliquem sub nomine officij, non transit ipso facto in successorem, sed tūc demum, si satisfacere noluerit de delicto commissio per prædecessorem, Sic etiam glo. in c. 1. in verb. Procuratoris, & ibi Panorm. nu. 34. vt hinc non contest. docent, Dominum ob procuratoris sui contumaciam excommunicari nō posse: cum hac ratione alter pro alterius contumacia damnaretur, quod est iniquum. Quod tamen ea ratione limitant, dummodo, admonito Domino prius contumaciam eius purget: Si enim postquam procuratoris contumaciam cognouerit, eam cum posset, non purgauerit: vel etiam procuratorem minus habilem sciens, constituerit, quia tunc intelligitur ratam habere contumaciam sui procuratoris, excommunicari potest, quia culpam alienam non purgandum cum posset, & debuisset, propriam fecit per consensum; & proinde tunc non tam ob contumaciam alienam, quā propriam iure excommunicatur. Memo igitur nisi ob proprium peccatum mortale censura hac excommunicationis ligari potest.
- 24 *Tertia propositio*. Ob peccatum proprium mortale futurum excommunicatio ferri non debet, cum tanta censura & afflictio præsentem culpam exigere videatur, vt colligitur ex cap. Romana ecclesia, §. caueant, & ibi glo. in verb. futuris, de sent. excomm. lib. 6. & glo. in ca. si, in verb. commiserint, de constit. lib. 6. Panorm. in c. licet, de vitanda, nu. 9. de elect. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. in prin. Step. Costa, in d. c. Romana ecclesia, num. 7. Henriquez, lib. 13. c. 17. §. 3. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 9. §. 5. num. 3. & communi Theologorum consensu. Quod tamen intelligendum est de excommunicatione speciali lata ab homine; hæc enim ob futura a iudice ferri non debet: Non solum quia vt ait glo. vbi supra tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, 1. ff. de vsur. sed etiam quia iudex de sibi probatis sententiam ferre debet, arg. l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præsid. quod de futuris fieri non potest. Vnde excommunicatio hoc modo fieri non debet: excommunico Petrum si furtum fecerit. Dixi hoc intelligendum de excommunicatione lata ab homine, quia a Canone, vel Statuto rectè fertur, & ferri solet pro culpis futuris, vt habetur in c. A nobis, 1. de sent. excomm. vbi decisum est, excommunicationem generalem posse in hunc modum ferri. *Quisquis furtum fecerit, sit excommunicatus*, vt 17. q. 4. habetur in c. si quis suadente diabolo, si quis clericum percusserit excommunicatus sit, & ita a iure validè fertur excommunicatio pro culpis futuris, vt etiam ex c. vt animarum periculum, de constit. lib. 6. colligitur. Ratio est: quia Lex, & Statutum potest respicere futura, & maioris futuris quantum potest obuiare solet, prout Panorm. in d. c. licet, num. 9. annotauit. Sententia autem specialis habet ad præsentia tantum vt diximus, extenditur. Dixi etiam id intelligendum esse de sententia speciali hominis; nam generalis sententia excommunicationis aliquando etiam ab homine pro futuris culpis ferri potest, non tam en indistinctè aut semper, aut communiter, sed ex causa tantū rationabili, quod etiam permittitur in d. c. Romana §. caueant, in fine, vbi subditur: *aut ab rationabilis causa subit*. Causa verò rationabilis ita generaliter ferendi sententiam excommunicationis, est, quoties aliquod delictum in vrbe vel prouincia frequentissimum sit, & eius loci homines admoniti nō cessant, sicut tunc sententia ab homine generaliter ferri ad imitationem Legis, & Canonis, in eos, qui crimen illud deinceps commiserint; cum enim moneatur a iudice, ne delictum illud committant, & tamen non verentur illud audacter committere, iuste excommunicantur, donec satisfactio præmissa humiliter ab solutionem ab Ecclesia petant, & obtineant. Causa etiam rationabilis talem sententiam generalem ferendi erit quando aliqua culpa præcessit, & verisimilis coniectura est quod deinceps committeretur, cuius rei exemplum dat glo. in d. §. caueant, in verb. culpa: quia enim negligenter versantur clerici in officijs diuinis recitandis, potest iudex rectè sententiam excommunicationis in hunc modum præferre. *Excommunico omnes clericos qui deinceps horis Canonicis non intererunt*. Et id satis docet Pontifex in d. §. caueant, in illo verbo *vel culpa, seu offensa præcesserit*, vbi glo. in verb. offensa, dat aliud exemplum, de coniugato, qui compulsus ab Ecclesia concubinam eiecerit, poterit Episcopus in eum sententiam excommunicationis ferre, si ulterius ad eam redeat. In huiusmodi tamen sententijs ferendis prudenter & cautè prælati se gerere debent, ne aut nimia seueritas laqueum potius conscientijs infirmis, quam salutem affectus, aut facilitas excommunicandi contemptum censuratum pariat.
- 25 *Quarta propositio*. Excommunicatio maior ob peccatum proprium mortale præteritum ferri non potest. Quamuis enim Caietanus eius sententiæ fuerit in 2. 2. quest. 69. art. 1. ad secundum; excommunicationem a Papa saltem ob commissum præteritum ferri posse, dum dicit, quod sicut ante factum potest excommunicari quicumque furtum vel incendium commiserit, & huiusmodi iura post factum potest excommunicari quicumque fecit. Vnde existimat B. Gregorium excommunicasse quemdam occultum auctorem libelli infamatorij pro peccato tantum præterito, & habetur in c. Quidam maligni, 5. quest. 1. alij tamen omnes nec Papam pro peccato præterito absolute excommunicare quempiam posse docent, nisi in futurum pendeat scandalum restitutio aut satisfactio. Sic Sotus lib. 5. de iustit. & iure, quest. 6. artic. 2. verfic. illud tamen argumentum, & 4. d. 2. quest. 1. art. 2. concl. 4. & de tegendo secreto, memb. 2. quest. 6. ad secundum. Naua in c. inter verba, num. 306. Petr. Nauar. lib. 2. de testit. cap. 4. num. 164. Michael Salomon, in 2. 2. quest. 69. artic. 2. contron. 7. ad tertium. Henriquez lib. 13. cap. 17. §. 3. Vgol. de eccl. censur. Tab. 1. capit. 9. §. 5. numer. 5. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. numer. 4. Steph. Costa, in c. Romana, num. 7. de sent. excomm. lib. 6. Ludouicus de Beia palestrelus in respon. casuum conscientie, parte 2. casu 2. in fine, & colligitur ex d. c. Romana, §. caueant, de sent. excomm. lib. 6. vbi Innocentius IV. prohibet, ne pro commissis culpis excommunicationem ferant sub hac forma, si de illis infra tale tempus minimè satisfecerint, & ratio est manifesta: quia excommunicatio nō fertur nisi in rebellem, & inobedientem, cum non aliter data sit ecclesiæ potestas vt quempiam habeat tanquam Ethnicum & Publicanum, quam si eam non audierit, Matth. 18 & c. si episcopus, 11. quest. 3. inobedientia autem non respicit præterita, quæ iam non sunt in hominis facultate quin sint facta, sed solum futura. Nec Apostolus Corinthium illum excommunicauit, quia fornicatus fuerat, sed quia per-

permanebat in suo delicto, nec poenitebat obediendo. De
 19. de excommunicationem omnem precedere debet ad
 monitio, ut est definitum in c. Sacro, & c. per tuas de sent.
 excom. & c. Romana, §. porto, & c. constitutionem, de sen-
 excom. lib. 6. & idem si sit ab homine, admonitio expres-
 sa & explicita, si a iure ipsum ius valet pro admonitione,
 circa prateritum autem locum non habet admonitio. Et
 certe si quis pro peccato praterito excommunicaretur, sa-
 pe cum excommunicari contingeret, qui iam esset de eo
 contritus, & in gratia, cum tamen non nisi ob mortale pec-
 catum excommunicari quis debeat. Cui denique accedit
 usus & praxis Ecclesiae, quae neminem unquam sub hac for-
 ma excommunicat. *Excommunico te quia hoc fecisti*, (sic
 enim pro peccato praterito excommunicat) *sed nisi hoc
 feceris, nisi ab hunc restitueris, aut satisfeceris, aut si hoc
 credideris, aut hoc feceris, ar. c. praterita requisiti, de appel-
 latione, modo excommunicantur a iure haeretici, per cussos
 clericorum, & alij. Nemo igitur pro peccato praterito ab-
 solute excommunicari potest, sed solum si scandalum, aut
 restitutio aut satisfactio in futurum pendeat, & mora in
 his praestandis praecedat, aut alia rationalis causa subfir-
 ut in d. c. Romana, §. caueant, de sentent. excom. lib. 6.
 Pontifex statuit. Si enim quis aliquid furatus sit, & moni-
 tus non restituit, aut alicui iniuriam intulit, & monitus no-
 luit satisfacere, aut peccatum aliud commisit, & monitus
 poenite recusat, aut alicui pecunias debet, & monitione
 praemissa non vult satisfacere, tunc quidem iuste in tales
 excommunicatio ferri potest, sub hac conditione nisi in-
 tra tantum temporis restituerit, aut satisfecerit, aut poeni-
 tuerit, excommunicatur, quo casu non pro peccato praterito,
 sed pro praesenti inobedientia, culpa, & mora in non
 restituendo, aut non satisfaciendo excommunicationem
 incurrit, quod ex d. c. Romana, §. caueant, colligitur. Et
 hac ratione Apostolus Corinthium, ut diximus, incestuo-
 sum, prius monitum quia permanebat in delicto, nec obe-
 dite volebat poenitendo, iuste excommunicabat, 1. Corin.
 5. Sic S. Ambrosius ingressum Ecclesiae Theodosio Impe-
 ratori interdixit, eundemque excommunicavit, nisi cum
 poenitentia publica pro cade apud Thesaloniam facta
 satisfaceret, prout ex Theodoro lib. 5. hist. cap. 18. & Ni-
 ceph. lib. 12. hist. c. 41. Rufino lib. 1. hist. c. 18. & c. cum a-
 pud Thesaloniam, 11. q. 3. colligitur.*

26. Et denique hac ratione S. Gregorius auctorem libelli in-
 famatorij excommunicavit, non quidem ob commissum
 delictum, ut voluit Caiet. nec supra debitum prodendi
 se absolute, aut conditionaliter, sed nisi restitueret famam
 ad quam tunc iure natura, tum ob Papae perceptum tene-
 batur, etiam cum periculo propriae fame; & etiam si sic
 manens in peccato, & non satisfaciens, Sacramentum cor-
 poris & sanguinis Christi sumere praesumeret. Nam ibi
 sic habetur, *Si vero quia latet, & quoniam nescitur, teneri
 ad disciplinam non valet, si tamen mali conscientia, & prohibi-
 tus, corpus & sanguinem Domini percipere praesumit, ana-
 thematis ultione percussus sit.* Excommunicatione igitur fer-
 ritur super id quod erat futurum, & de sua natura malum
 nimirum, si famam ablatam non restitueret, aut in pecca-
 to commisso persistens Eucharistiam sumere praesumeret.
 Siquidem infamator non restituens famam, quam potest
 & iure natura supposito sine periculo vitae, etiam cum pro-
 priae fame iactura, quando alius restituendi illam non re-
 periturus, si famam ablatam non restitueret, existit in peccato mor-
 tali, existens autem in peccato mortali, a Sacra communio-
 ne abstinere debet. Quae solutio auctoribus praedictis,
 & mihi maxime placet, nam perinde se habuit illa excom-
 municatio D. Gregorij, sicut quae nunc communiter fertur
 ab Episcopis contra non restituens aliena, non enim
 excommunicatur pro peccato praterito futuro, quo illa rap-
 tuerunt, sed pro peccato in quo perseverant volentes ea re-
 stituere, cum ad id iure natura simpliciter, & citra omne
 centum teneantur. Non igitur lib. peccatum prateritum
 excommunicatio ab homine absolute ferri debet, ut late-
 tradit Panorm. in cap. P. & G. num. 7. de offic. deleg. neque
 etiam sub ea conditione, si intra certum diem, vel tempus
 certum non restituerit, aut satisfecerit, nisi mora in exhi-
 bendi satisfactione, vel culpa, seu offensa praecesserit, ut in

d. c. Romana §. caueant praecipitur. Est enim omnino ne-
 cessarium, quod mora ista, seu culpa praecedat per moui-
 tionem competentem, trinam scilicet, & canonicam, ut pa-
 tet ex d. c. Romana, §. porto, & §. caueant. Hinc conitatur,
 quod d. c. Romana, non repugnet c. praterita requisiti, de
 appellat. ubi Celestinus Papa III. docet posse quem excom-
 municari ea conditione, si infra viginti dies Sempronio
 non satisfecerit, aut quantitatem debitam ei non soluerit.
 Respondetur enim in casu d. c. praterita moram trinam ca-
 nonicam monitione, aut vna sufficienti praemissa, in non sa-
 tisfaciendo praecessisse, unde si nulla praecesserit monitio,
 aut mora illa culpabilis loco monitionis non habeatur, ex-
 communicatio sub hac forma contra aliquem lata, si in-
 tra certum diem non satisfecerit, nulla erit: nec qui intra
 talem diem non satisfecerit excommunicatus erit cum ut
 diximus, necessaria sit monitio ad hoc, ut quis excommuni-
 catione ligetur. Quod si quis petat, quando erit reperire
 casum in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa, ita
 ut excommunicatio in commissum peccatum lata non te-
 neat? Respondetur cum glossa, in d. §. caueant, in verbo, of-
 fensa si iudex statim post condemnationem factam in per-
 sona, praecipit quod soluat, alias excommunicetur hic non
 praecessit mora, aut vadit ad Ecclesiam & invenit clericos
 sollicitos circa horas, & tamen excommunicatur, hic non in-
 tercessit culpa, aut invenit clericos bene continentem, & ex-
 communicat eos qui non servant continentiam, hic non
 praecessit offensa, unde talis excommunicatio sine debita
 monitione lata, non valet.

27. Ceterum licet communiter requiratur monitio praecedens
 sententiam, dari tamen potest casus in quo excommuni-
 catio contra aliquem ferri possit sub hac conditione, si
 infra certum tempus non satisfecerit, etiam nulla praecedente
 mora, culpa, vel offensa, scilicet si consensus ipsius excom-
 municandi accedat, in hunc modum; si quis coram iudice
 Ecclesiastico promittat solvere centum Petro intra men-
 sem, subituro alioquin excommunicationis censuram ab
 eodem iudice statim in eum ferendam; quamvis enim tri-
 na monitio praevia iustitia sit ad hoc, ut excommunicatio
 sit iusta, in utilitatem publicam, cui privatus cedere
 non potest, in casu tamen hoc, quo debitor promittit se cen-
 tum Petro intra tale tempus persolaturum, non consentit
 in ipsum statim ferri excommunicationem sub ea condi-
 tione nisi soluerit Petro intra certum tempus, sed accipit
 tempus illud unius mensis pro canonica monitione, & se-
 fore culpa affectum & dignum excommunicatione fate-
 tur, infra tempus illud centum non soluerit Petro; ideo-
 que iuste hoc modo excommunicatio in eum fertur, ut la-
 tius tradunt Innoc. Host. & Panorm. in c. P. & G. de offic. de-
 leg. & idem Panorm. in c. cum sit Romana, sub fine de ap-
 pella. quos referunt & sequuntur Nau. in c. cum contin-
 gat, de re script. 5. nullitas causa, num. 4. & 5. & Cou. in c.
 alma mater, 1. par. 5. to. num. 4. de sent. excom. lib. 6. It-
 ita defenditur v. s. Guria Romana, ubi frequissime qui
 pensionum constitutioni & reservationi consentiunt, a Papa
 vel ab eo, qui eius vicaria opera ad hoc vritur excommuni-
 cantur maiori excommunicatione, ea conditione, si pen-
 sionem die constituto non solverint, immo & ratione huius
 consensus, non poterit qui consentit, ab hac sententia
 excommunicationis pendente conditione, nec ante diem
 appellare, ut Inno. Host. Panorm. & Couar. ubi supra, scri-
 bunt. Quae omnia ideo defendi possunt, quia sunt ex con-
 sensu ipsius excommunicandi. A dicto autem die, seu con-
 ditione, & non ante excommunicationem suam sine ulla
 alia monitione habet.

28. Causa igitur, ut rem paucis absolvamus, ob quam excom-
 municatio ferri potest, & debet est peccatum mortale pro-
 prium graue, contumacia, & inobedientia, quo quis Ec-
 clesiae obedire recusaverit. S. Thom. in addit. 3. par. quest.
 21. artic. 3. Alex. de Ales. 4. par. Sum. quest. 2. memb. 4. art.
 3. S. Bonav. 4. d. 18. in vi. par. dist. quest. 2. Rich. 4. d. 18. ar.
 3. quest. 2. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quest. 1. art. 1. Gab. 4. d. 18.
 quest. 2. art. 1. Corol. 1. & 2. Dur. 4. dist. 18. quest. 3. num. 7.
 Sorb. 4. d. 22. quest. 1. art. 2. conel. 2. Martini Ledem. 4. d.
 quest. 2. art. 3. Henriquez lib. 1. de excomm. cap. 17. §.
 3. Nau. in Man. cap. 27. num. 9. Couar. in cap. alma mater,
 1. par.

1. par. §. 9. num. 4. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. Piſanella, verbo. excomm. 1. num. 21. Tabiena, verbo excomm. 1. r. verſi. Tertio, utrum excommunicatio. V. g. de eccle. cenſ. Tab. 1. cap. 17. §. 7. & c. 18. §. 3. Panorm. in c. Qua fronte, num. 7. de appellat. & in c. ſignificavit, num. 1. & 4. de offic. ordin. & c. cum non ab homine, num. 2. §. de iudic. & in c. cū ſit Romana, num. 33. & in c. fraternitati, num. 1. de cler. excomm. miniſtr. & in rubr. num. 1. de ſen. excomm. & in c. officij, num. 1. tit. eod. & in c. ex parte, num. 3. de verb. ſignif. Ioannes Crozus in c. vt animarum, num. 26. de conſtit. lib. 6. Steph. Coſta in c. Romana, num. 6. de ſen. exco. lib. 6. & gloſ. in c. ex parte, 1. in verbo, pro contumacia, & verbo iuſus, de verb. ſignif. & colligitur ex Matth. 18. vbi ſolum excommunicandus dicitur, qui præmiſſis ſalutaribus monitiſ, Eccleſiam audire non vult & latius traditur in c. Nemo Episcoporum, 1. q. 3. vbi inter alia dicitur Quia anathema eſt æterna mortis damnatio, non niſi pro mortali imponi debet crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi. Huius autem incorrigibilitatis ſignum eſt contumacia, ſolus enim contumax reſugit correctionem. Contumax enim quaſi tumidus, vt vox ipſa denotat, & elatus factus, eccleſiam audire contemnit, dum iudicis præceptū quo aliquid fieri præcipitur, aut non fieri prohibetur, obſeruari contemnit. Siue ergo lex aliquid præcipit, aut prohibet ſub excommunicatione, ſiue homo, qui non obtemperat, contumax eſſe conſectur; contumacia enim nihil aliud eſt, quam inobedientia quadam, qua ius dicenti non paretur, arg. l. contumacia, ff. de re iud. & c. 2. & ibi gloſ. in verb. contumaciter, de dolo & contumaci. Et demique ob ſolam contumaciam ſiue a iure, ſiue ab homine excommunicationem ferri poſſe, & debere, inde probatur quod excommunicatus ſtatim atque a contumacia diſcedit, & Eccleſia parere paratus eſt, a quacunque excommunicatione iuris, vel hominis incurſa, eccleſia eū abſoluit, etiam poſt mortem, vbi id opus fuerit, vt habetur in cap. ex literis, de conſtitut. & c. A nobis, 2. & c. Sacris, de ſen. excomm. DD. ibi.

30 *Ceterum* vt ex c. ſolor, & c. venerabilibus, §. porto, & ibi gloſ. & Steph. Coſta, num. 3. de ſen. excomm. lib. 6. & cap. per tuas, eod. tit. in antiq. & c. ex parte, 1. de verb. ſignif. colligitur contumax quis duobus modis eſſe poſſe, nimirum manifeſtus, & præſumptus, & vterque excommunicari iuſte poſſe. Multis item modis de manifeſta contumacia contiunci poſſe.

Primo quidem, vbi in iudicio monitus, & citatus, vt ad talem diem compareat, aut creditori ſuo ſatisfaciat, ipſe coram iudice etiam pro re alia ſedente, & præſente aduerſario reſpondet ſe id nolle facere, aut nolle comparere, nulla probabili aut legitima ratione reddita.

Secundo, ſi citatus, & monitus ad aliquid faciendum, vel ad comparandum, vel ad deſiſtendum a re prohibita ſibi a iudice, extra iudicium, ſe nolle venire, facere aut deſiſtere dixerit, dummodo de hoc plena fides fieri poſſit, quicquid gloſ. in c. venerabilibus, §. porto, in verbo, in iudicio, de ſen. excomm. lib. 6. id verum eſſe neget, ſi id extra iudicium dixerit, quod verum eſſe poſſe, quando non poſſeſt probari illam ita dixiſſe ſecus autem, ſi probari poſſit, vt diximus, ad quod probandum non ſufficit, vt hoc in terim breuiter dicamus, quod nuncius dixerit, citatum reſpondiſſe, ſe nolle venire. Si quidem nuncio duntaxat creditur de eo, quod illi commiſſum eſt ad actum merum citationis, vt illi credatur an citauerit, necne: ſed ſi quod vltra dixerit, ei non creditur, puta, ſi referat quod citatus dixit ſe nolle venire; vel quod non comparebit vnquam coram iudice citante; vel ſi quid aliud referat quam ſit ſibi commiſſum, de qua re latius agunt DD. in c. cum parati, de appellat. & in c. Quoniam contra falſam, de probat. & in l. ſi quis Decurio, C. de falſis, & gloſ. in d. §. porto, in verbo, in iudicio.

Tertio, ſi conſtitit ipſum fuiſſe & eſſe perſonaliter citatum, vt quia citatio ipſa apprehendit eum principaliter, & ille ſic citatus noluerit venire, dummodo aliis non appareat de legitimo impedimento, vt probat textus in d. §. porto, in verſiculo, idem eſt, ad ſuam. ibi, pro eo quod in

itiſere captus eſt. Immo & fortius, dicitur quis manifeſtus contumax etiam a principio citationis illi non apprehenderit perſonaliter, ſed ex facto habuit notitiam ipſius citationis, qua ſpeta, neglexit comparere.

Quarto, ſi contra prohibitionem facit aliquid, quod negare non poſſeſt, vt ſi prohibitionem concubinam intra domum teneat, eam tamen tenet, omnibus, vel maioris partem viciniarum ſcientibus, & dicitur hoc obſortium facti.

Quinto per iudicis ſententiam, vt cum iudex aliquem ad comparandum tali die citauerit, & ipſe locum tutum ſibi non eſſe reſpondit, iudex tamen locum tutum pronunciet ipſo non appellante. Hiſ omnibus modis verus contumax eſſe dicitur, & excommunicari poſſeſt.

31 *Contumax etiam præſumptus excommunicari poſſeſt, vt in d. venerabilibus, in §. porto habetur. Et hæc contumacia varijs modis contiunci poſſeſt.*

Primo, ſi citatus extra iudicium, & abſente aduerſario ſe comparere nolle dixit: talis etiam poſtea mutata voluntate venire volebat, ſed tamen aliquo impedimento, puta valetudine, tempeſtate, vi fluminum, aut alia de cauſa detentus eſt, vt venire non poſſit, contumax eſſe præſumitur gloſ. in d. §. porto in verb. impedimento.

Secundo, vbi nihil dixit, ſed vel latitauit, vel alio modo curauit, ne ad eum citatio veniret, vt habetur in c. Quoniaſ frequenter, §. porto vt lite non conſeſtata.

Tertio, vbi quis parere noluſt, aut non potuit, ſed tamen nullo ex prædictis quinque modis id manifeſto conſtat: quia enim non venit, aut quod præceptum ei fuit, non fecit, Eccleſia eum contumacem eſſe præſumit, ideoque hæc de cauſa eum excommunicare poſſeſt. De qua re latius, Legiſta in l. Diuus, ff. de in. integ. reſtit. & Canoniſta in d. §. porto, & in Clem. ſi ante de dolo & contumaci. & ibi Be nedictus Capra, nu. 1. 2. & 13. & Guil. de monte Laud. in d. Clement. nu. 1. & Paulus de Eleazar. in Rubr. de dolo & contumaci. nu. 9. Steph. Coſta, vbi ſupra, & alii.

Ponuntur autem tres modi contumaciæ in c. certum eſt in q. 3. pro quibus excommunicatio ferri ſolet, vbi dicitur Certum eſt pro hiſ tribus criminibus, aliquem excommunicari debere: cum ad Synodum canonicè vocatus venire contemnit, aut ſi poſtquam illuc venerit, Sacerdotalibus reſpuit obedire præceptis, aut ſi ante finitam cauſæ ſuæ examinationem a Synodo abire præſumit. Quod autem hic dicitur de ſynodo tribuſi etiam de foro cuiuſcunque iudicis intelligi debet. Quocunque ergo horum modorum quis contumax fuerit, & iuſus a Iudice, vel a Lege aliquid facere, vel non facere, vel ſatisfacere, reſtituere, emendare deſiſtente, & non obedire, tanquam contumax excommunicari poſſeſt. Ex eo enim quod ſuperioris præcepto, cui obedire tenetur, inobediens eſt contumaciæ culpa contra hiſ quod verum eſt, non ſolum ſi ex contemptu, quod præceptum, aut prohibuit eſt, omittit, aut committit, puta, quia noli iudici ſubſeſſe, cuiusque voluntatem exequi, quod ſpecialè peccatum inobedienciæ conſtituit, vt late tradunt S. Thom. 2. 2. quæſt. 105. art. 1. ad primum, & Caiet. 2. 2. q. 104. art. 2. Couar. in caluſa mater. 1. par. §. 9. num. 3. Henricus lib. 13. c. 17. §. 2. & 3. ſed etiam ſi aliqua alia de cauſa contra præceptum legis, aut iudicis faciat, quod materialiter tantum inobediencia eſt, & ideo formaliter ad aliam ſpeciem peccati perſinet, nempe ad eam ſuper qua præceptum fuerit conſtitutum. Vnde ſi quis monitus, vt iniuriam compenſet, ablata reſtituat, adulteram dimittat nec tamen id ex contemptu, ſed ex inuidia, auaritia, aut libidinis appetitu faceret, iuſte tamen excommunicari poſſeſt ob inobedienciam & contumaciam in non parendo, quamuis contumacia hæc & inobediencia materialiter ſantum ſit. Immo vero, quamuis res quæ percipere tur leuis eſſet, & non mortalis peccati materia, ſi tamen a ſuperiori ſub excommunicationis pena fieri, aut non fieri præcepertur, & ex modo præcipiendi colligi poſſet iudicem intentionem habuiſſe obligandi ad mortale, maxime quando res præcepta ad commune bonum ordinata eſſet, vt ſi iuberet omnes ad proceſſionem venire, aut in locis ſuſpectis ad cõcionem omnes ſub eadem pena vocaret, qui ex contemptu non obediret, iuſte excommunicari poſſet. Reſe-

nam quæ de se peccatum nõ est, aut non, nisi leue, quia ad communi bonum ordinatur, sit grauis, ob solam Iudicis obedientiam. Hinc glos. in c. duo sunt, in verbo, videbatur dist. 96. ait, quod licet pro minimis causis quis excommunicandus non sit, c. episcopi, l. 1. q. 3. qualibet tamen contumacia digna est excommunicatione. Idemque tradunt Pa. norm. in c. Sanè, l. num. 5. de offic. deleg. & Henriquez, li. 1. 3. de excomm. c. 17. §. 2. Pro sola igitur contumacia excommunicatio fertur. Quod si pro delicto aliquando excommunicatum aliquem legamus, seu pro peccato, vt c. ex parte, l. versic. vel etiam pro offensa, de verb. signif. & c. solet. & c. venerabilibus, §. porro, de sent. excomm. lib. 6. & c. alia, l. 6. q. 1. id ita intelligendum est, quod pro delicto, peccato, & offensa excommunicatus est, quia in eo perseuerat, & monitus emendare noluit, aut satisfacere, aut iuri, & iudici parere, & ideo pro contumacia propriè, non pro delicto excommunicatio pronunciat.

32. *Et quamuis* ob solam contumaciam excommunicatio ferenda sit, non tamen satis est contumacia quæcunque, etiam mortalis neque quodcunque mortale, vt rationaliter quis excommunicetur, sed contumacia ob peccatum graue & enorme, quod alio modo curari nequeat. Vnde S. Thom. in addit. 3. part. quæst. 21. art. 3. Alex. de Ales. 4. par. Summæ, q. 21. membro 1. artic. 3. S. Bon. 4. d. 18. in ult. par. dist. quæst. 2. Dur. 4. d. 18. q. 3. num. 7. Marr. Ledem. 2. q. 23. art. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 17. §. 4. docent, quod licet pro damno temporalis Ecclesia iuste aliquem excommunicare possit, raro tamen, & non nisi pro spoliatione bonorum Ecclesiæ, & pro decimis, vt habetur l. 6. q. 7. Can. omnes de cina ferri debet, sed neque pro his, aut alijs quibuscunque causis statim ferenda est, sed alijs omnibus prius tentatis remedijs. Cuius rei hæc ratio est: quia cum excommunicatio grauisima pena sit, c. corripitur, 24. quæst. 3. pænæ autem medicinales sint secundum Philosophum 2. Ethico. pro correctione delinquentium, sicut proceditur in medicina corporali, sic procedi debet in excommunicatione, sed in medicina corporali procedendum est inchoando à medicinis leuioribus & minus periculosis, ne natura nimis grauetur, postremo autem vtendum est fortioribus medicinis, ergo similiter in excommunicatione ferenda, prius vtendum erit ad monitionibus, & comminationibus tanquam leuioribus medicinis, quæ si ad reuocandum hominem a malo non sufficiant, sed contumax & rebellis cõtemnat, excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum amplius faciat, ex S. I. homas, & alijs vbi supra, & colligitur ex d. c. omnes decimæ, l. 6. q. 7. & 24. quæst. 3. c. corripitur, & cap. ecce autem, vbi id latius ex Prospero lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 7. declaratur. Hinc Gregor. Nazianz. in orat. de moderat. in disputa. seruanda, & Apologia 1. & S. Chrystost. homil. de anathem. & hom. 70. ad pop. Antioch. in eos inuehitur, qui omnibus indistinctè Ecclesiæ portas aperiant, & absque delectu ipsam claudunt, & ex ea eosdem pariter omnes eijciunt. Et S. Ambrosius lib. 2. de Offic. ca. 27. ait: Cum dolore amputatur etiam quæ purruit pars corporis, & diu tractatur si potest sanari medicamentis; si non potest, tunc à medico bono abscinditur. Sic Episcopi boni affectus est, vt optet sanare infirmos, serpentina auferre vlcera, adurere aliqua, non abscondere; & postremo quod sanari non potest, cum dolore abscondere.

33. Hoc denique Concilium Tridentinum sess. 25. de refo. cap. 3. nouissimè statuit omnibus Ecclesiasticis iudicibus mandans; vt in causis iudicialibus quoties executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij, propria auctoritate ab ipsi fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam desinendo a censuris Ecclesiæ, maxime ab excommunicatione. Et addit idem Concilium, vt in causis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, iudices Ecclesiastici non procedat per Censuras, sed per multas pecuniarias, per captiõem pignorum, personarumque districtionem, aut per priuationem beneficiorum. In causis criminalibus, (si executio realis, vel personalis fieri poterit) erit a censuris abstinendum; sed si dicta executioni facile locus esse non possit, licet iudici hoc spirituali gladio in delinquentes vri sita-

men delicti qualitas, procedente bina saltem motione, etiam per edictum, id possulet. Pari modo de excommunicationibus, quæ pro rebus perditis, aut subtractis, vel etiam ad finem reuelationis, ferri solent, idem Concilium duo statuit.

Primum est, vt solus Episcopus, (sub quo intelligitur eius Vicarius generalis, ex Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 17. §. 4. qui citat Bernardum Diaz Regula 242. & constat ex declaratione Congregationis Card. 25. Feb. 1583.) vel prelatus superior possit pro his rebus excommunicare. Et idem de Vicario ad formam Concilij Trid. sess. 24. de refoim. cap. 16. a Capitulo Sede vacante constituto, dicens, vt censuit Congregatio Card. 14. August. 1586. quia ad Capitulum transeunt ea, quæ sunt iurisdictionis necessaria, vt est Excommunicatio. His autem exceptis, probabiliter ex hoc loco Concilij colligitur, quod si quis prelatus inferior, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos non habet, pro huiusmodi rebus excommunicaret tentaret, excommunicatio nulla erit, vnde nec Archipresbyter, nec visitator Episcopi, huiusmodi generalem excommunicationem ferre valent, ex Henriquez, vbi supra.

Secundum, quod idem Concilium in hac re statuit, est, vt neque apredicto Episcopo, aut alijs pro quacunque re perditâ feratur excommunicatio, sed statibus his conditionibus; quarum Prima & principalis est, vt res perditâ sit res non vulgaris, id est, sit res magni momenti. Secunda vt non procedatur ad excommunicationem nisi causa diligenter, & magna cum maturitate considerata & examinata sit. Tertia, vt post hoc examen inuenierit causam esse talem quæ verè moueat ipsum ad ferendam excommunicationem. Quarta, vt non moneatur ad ferendam excommunicationem cuiusvis secularis, etiam magistratus auctoritate. Quinta, vt Episcopus verè iudicet pro re, loco, persona, aut tempore conuenire, vt excommunicatio feratur. Quæ omnes conditiones si adsint, iuste excommunicatio ferri poterit. His similia scriptores omnes & Theologi tradunt; nam Victoria tract. de excommunicatione, conclusionem 5. & Gerfon 3. par. de vita spirit. lect. 4. coroll. 6. & 7. dicunt esse peccatum concedere excommunicationem pro rebus perditis, aut subtractis nisi grauis causa vigeat, & Sotus 4. d. 22. q. 1. artic. 1. concl. 4. addit, si debitor sit notus, & notum debitum, nulla ratione procedendum est per excommunicationem vt debitor creditori soluere cogatur: maxime in locis, vbi Episcopi vtramque iurisdictionem scilicet tam ciuilem, quam spiritualem habent, cõ excommunicatio locum non habeat nisi vbi alia non est via possibilis puta, quando furtum ab occulto fure commissum est.

34. *Circa* excommunicationem verò factam ad finem reuelandi, cuius Concilium Trident. vbi supra sess. 25. c. 3. de refoim. meminit breuiter annotandum est, illam a iudice latam non incurri, nisi in eo casu quo quis tenetur, vel iure naturali, vel Diuino, reuelare delictum; vel a iudice iuridicè cogi possit sub pœna peccati mortalis ad illud reuelandum: siue iudex procedat per viam inquisitionis & iubeat

ADDITIO.

Adde, ex hoc loco Concilij, vbi decernitur, quod remedium censurarum de cetero sit remedium subsidiarium, declarauit olim Sac. Congreg. quod si duo in solidum obligantur in contractu, & contra alterum ipsorum potest procedi realiter & personaliter, contra alterum vero non tunc iste non poterit excommunicari, cum tunc non possit dici non suppetere auctori remedium ordinarium iura sua in iudicio prosequendi: Et hinc colligit Nau. ca. inter verba num. 814. l. 1. q. 3. quod monitorium generale excommunicationem minans contra non reuelantes non valet, si iudicatur, vel sciri potest pars: huiusmodi enim literæ non conceduntur nisi ei, qui dicit se nescire, quis sit eius dsbitor ex capite in illis contento; cum non detur remedium extraordinarium, nisi quando non habetur recursus ad ordinarium.

iubeat reuelari per viam denunciationis; siue iudex procedat per viam accusationis, & iubeat reuelari per viam testimonij. In vtraque enim via nō semper ille, qui aliquid scit, reuelare tenetur, nec ad reuelandum obligari poterit; vnde, in casu quo homo ad hoc obligari non possit, nō incurret excommunicationem, quamuis sciat, & nō reuelat vnde, si iudex excommunicationem ferat in hunc modū, vt qui scit aliquem furtum aliquod commisisse, aut bona Petri deuenire, nisi intra decem dies id patefecerit, statim excommunicatus sit, is solum ad reuelandum sub prædicta pœna tenetur, qui vel à iudice iuridicè interrogatur: vel alias iure naturali, vel diuino id ipsum manifestare obligatur, vt latius tradunt Angelica, verbo, excommunicatione. 3. §. 20. Sotus de ratione deteg. secret. memb. 2. q. 6. & Nau. in Man. cap. 18. nu. 49. & c. 25. nu. 46. vbi docet, non teneri aliquem manifestare delictum.

Primo quando peccatum est occultum, aut peccator se correxit, aut sola fraterna correctione probabiliter creditur emendatum se, tunc enim non est parendum ante fratrem correctionem, etiam si sub pœna excommunicationis præciperet, vt fieret denunciatio, non præmissa correctione fraterna, ex S. Thoma. 2. 2. quæst. 33. ar. 7. in corp. & ad 5. & Soto vbi supra, ex Christi enim mandato, denunciationem præcedere debet fraterna correctio, quod præcepto inferioris tolli non potest.

Secundo, quando delictum nequit probare.

Tertia, quando à talibus quempiam delictum commississe audiuit, quibus fides non est adhibenda.

Quarta, vbi alius iam delictum denunciasset; nam ex quo iudex factus est certus, certior fieri non potest. c. eum, qui, de reg. iur. lib. 6.

Quinta, vbi nouit eum, qui rem suo abstulit, eam retinere in compensationem alterius tanti, vel pluris, quod sibi debetur a Domino rei.

Sexto, si id per solam confessionem sacramentalem sciret.

Septimo, quando per solam consultationem secretā, pro consilio habendo id a detinente sciret. His enim in casibus non manifestando delictum excommunicationem non incurret; in alijs autem tenebitur illud patefacere, alijs in censuram latam incidet.

35 Sed neque Reus, qui delictum commisit, interrogatus sub eadem pœna se prodere tenetur, cum nemo seipsum infamare debeat. Vt ex eodem Nau. in Man. c. 18. nu. 41. & Vgol. Tab. 1. de Eccles. cens. c. 17. §. 4. num. 5. & communis opinione Theologorum constat, dummodo tamen iuridicè non fuerit interrogatus; si enim iuris ordine seruato interrogetur, nimirum a suo iudice, & de delicto saltem semiplenè probato: & semiplenè probatum delictum esse sciat reus, tunc tenetur se prodere, alias peccat, & excommunicationem incurrit, vt idem Nau. in Man. c. 18. num. 57. & cap. 25. num. 36. & in ca. humane aures, 2. 2. quæst. 5. numero 10. & cap. inter verba, conclus. 6. numero 20. tradit.

36 Quando autem fertur excommunicatio ad aliquid reuelandum extrajudicialiter, tunc non tenetur quis in conscientia reuelare, nisi præmiserit correctionem fraternali, & si per correctionem fraternali emendetur, denunciare amplius non tenetur. Sin vero nulla spes emendationis sit per correctionem fraternali denunciare tenetur. Ratio huius est; quia omnis inquisitio extrajudicialis est præcisè, & solum ordinata ad ipsius rei emendationem; & cōsequenter ad aliorum infectionem tollendam; nec vilo modo à Reii ipsius pœnam & castigationem refertur; vnde hoc ipso quod aliunde ipse corrigitur, ratio reuelandi cessat. Et hinc plerique Doctores colligunt communiter, neminem teneri ad reuelandum aliquid iudici extrajudicialiter, quia iudex non correctionem solam Reii, sed pœnam etiam eius querere præsumitur; de qua re latius suo loco dicendum erit. Quæ intelligenda sunt, quando præcipitur, vt reueletur fratris delictum; si enim sub eadem censura præcipiatur, vt quicūque habuerit has, vel illas scripturas, quæ quoquo pacto ad aliorum ius attinent, tunc eas omnino proferendas esse censet Sotus. 4. d. 22. quæst. 1. ar. 2. conc. 4. ver. Tertio potest contingere; nec sufficere putat, vt qui habet

se excuset, dicendo, quod inde vexationem timet, nisi forsitan omni dubio procul manifestissimum sit; taliter illas ad meum ius conducere, vt nullatenus ad alterius ius confirmandum attingant; aut etiam si exinde ius alterius confirmari posset, si tamen ius meum exinde aliqua ratione in firmaretur, aut aliunde damnum sustinerem, eas reuelare non teneor, nec reuelando dictam censuram incurro, vt latius ostendit in simili casu Nau. tom. 1. conf. 3. de censib. num. 4. citans etiam Panorm. cap. 1. de probat. vbi materiam hanc de instrumentis edendis fusius pertractat. Quæ igitur de causa ferri debeat Excommunicatio, hæcenus dictum sit.

Quod excommunicatio iterari possit, & quando, & quibus in casibus id fiat.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus semel iterum excommunicari potest.
- 2 Ratio huius redditur ab auctore.
- 3 Excommunicatio secunda, quamuis hominem extra Ecclesiam non eiciat, amplius tamen elongat, & artius ligat.
- 4 Excommunicati omnes, etsi extra ecclesiam sint, iudicio tamen Ecclesie subijciuntur.
- 5 Censura eadem, an ob eandem causam sæpius incurri poterit.
- 6 In sententia excommunicationis ab homine, vel a iure lata, quatuor consideranda sunt, & quænam hæc sint.
- 7 Excommunicatus si quis sit propter aliquam actionem, de actione per se scire intelligi debet.
- 8 Excommunicatio contra percussorem clericum lata, vi sua mandantem aut consulentem non includit.
- 9 Excommunicatio pro actu aliquo commisso lata, quando vna, aut multiplex, censeri debeat.
- 10 Excommunicatio a lege lata, sub hac forma: Qui hoc, aut illud fecerit, excommunicatus sit, an, & quando, vna, aut multiplex sit.
- 11 Eadem pœna, ob eandem causam, ab eodem legislatore, vel eadem potestate surgente, sæpius lata, vnam tantum censuram pro eodem actu in contrasacientem producit.

Quam ob causam excommunicatio ferenda sit, superius expositum est. Nunc an ea iterari sæpius possit, breuiter explicandum restat. In qua re vnum certum est, quod qui semel excommunicatus est, & absolutus, si iterum contumax sit, iterum etiam excommunicari potest, arg. c. Quæstioni, de appellat. & c. eos, de sent. excommun. lib. 6. Sed an semel excommunicatus, necdum absolutus, iterum excommunicari possit, apud nonnullos est controuersum. Quidam enim Meldendus nomine, vt refert glo. in c. Engeltrudam, 3. q. 4. in verb. Anathemate, existimauit, semel excommunicatum amplius excommunicari non posse, eo quod semel eiectus ab Ecclesia per excommunicationem, cap. omnis. 1. 1. quæst. 3. amplius eijci non possit. & qui extra Ecclesiam est, nihil ad nos, vt ait Apostolus. 1. Corinth. 5. & habetur 2. qu. 1. c. multi. §. & ideo consequitur. & vltra excommunicationem Ecclesia non potest quid facere c. cum non ab homine, de iudic. & S. Thom. in addit. 3. p. q. 2. ar. 3. & denique qui mortuus est, amplius interfici non potest; excommunicatio autem æternæ mortis damnatio est, 1. 1. q. 3. c. Nemo Episcoporum. Solum igitur denunciari potest excommunicatus, non autem excommunicari sæpius. Quo etiam modo omnia iura intelligit, vbi quis sæpius videtur excommunicari. Alij tamen omnes excommunicari sæpius posse affirmant. Sic ex Theologis Alex. de Ales. 4. par. Summæ, quæst. 22. membro 1. artic. 5.

Bon.